

Albert Camus (1913-1960) - francouzský spisovatel a filosof. Začínal jako novinář, za druhé světové války se aktivně zapojil do boje proti fašismu ve Francii, po válce působil jako šéfredaktor deníku *Combat*. Za svou literární činnost obdržel v roce 1957 Nobelovu cenu. Podle Camuse, podobně jako podle Sartra, s nímž ho zpočátku i spojovalo přátelství, ale s nímž se později rozešel, je člověk vržen do absurdního světa. Zprvu viděl Camus východisko z absurdity v osobním vzdoru pomocí té zvláštní strategie, s níž se absurdno přijme jako nevyhnutelná danost. Smířit se s absurdem znamená . nad ním zvítězit: prototypem takto jednajícího člověka je Sisyfos. Tuto soukromou revoltu však sám Camus nahlíží později jako nedostatečnou a snaží se vzdor proti absurdnu vzdor proti absurdnu pojmut jako zápas za univerzální hodnoty, které člověk ukládá světu. Podobně jako Sartre je - autorem románů, povídek a dramát. Hlavní díla: *Mýtus o Sisyfovi*; *Člověk revoltující ---*, díla: *Cizinec*, *Pád*, *Mor*, *Caligula*.

Albert Camus

MÝTUS O SISYFOVI

In: Listy. roč. , Č. 3, 1947. Překlad J. Janík.

Bohové odsoudili Sisyfa, aby ustavičně válel do kopce balvan, který ihned zase padal vahou zpět. Domnívali se, a zajisté právem, že není horšího trestu než marná a bez práce. Věříme-li Homérovi, byl Sisyfos nejmoudřejší a nejzchytralejší ze smrtelníků. Podle tradice opět měl sklony k lupičství. Obojí názor může být správný. O důvodech, které mu vynesly marnou robotu v podsvětí, se mínění rozcházejí. Vytýká se mu především nenucenost v chování k bohům. Vyrazil jejich tajemství. Aigina, dcera Asópova, byla unesena Jupiterem. Otec byl zděšen jejím zmizením a nařikal si Sisyfovi. Sisyfos věděl o únosu a nabídl mu, že ho o věci zpraví, dodá-li vodu korintské tvrzi. Před nebeskými hromy dal přednost dobrodiní vody. Byl za to potrestán v pekle. Homér nám rovněž vypravuje, že Sisyfos spoutal smrt. Pluto nesnesl pohled na svou říši pustou a mlčící. Poslal boha války a ten vysvobodil smrt z rukou jejího přemohitele.

Vypravuje se též o Sisyfovi, že blízek smrti, nerozumně zkoušel lásku své ženy. Nařídil, aby pohodila jeho tělo bez pohřbu uprostřed náměstí. Sisyfos se octnul v pekle a tam, popuzen její poslušností, tolik se přičící lidské lásce, dostal od Plutona povolení, aby se vrátil na zem a potrestal svou ženu. Když však spatřil poznovu tvář světa, znovu okusil vody a slunce, rozpálených skal a moře, tu odepřel se vrátit do podsvětního stínu. Výzvy k návratu, hněv a výhrůžky nezmohly nic nad úsměvy země, kusem zálivu a bouřlivým mořem. Merkur přišel vzít drzouna za límec a vytáhnuv ho od jeho radovánek, přivedl ho násilím zpět do podsvětí, kde už byl připraven jeho balvan. .

Je nám již jasno, že Sisyfos je *absurdní hrdina*. Je jím jak svou touhou, tak svými mukami. Jeho pohrdání bohy, jeho nenávisť k smrti a jeho vášeň k životu mu vynesly tento nevýslovný trest, kdy celá bytost je zapřažena do práce a nikdy nic nedokončí. To je cena, kterou je třeba zaplatit za vášně této země. Nepraví se nám nic o Sisyfovi v podsvětí. Mýty musíme oživovat imaginací. A tu vidíme před sebou nesmírné úsilí těla, zvedajícího ohromný balvan a pokoušejícího se zmoci tisíckrát vždy znovu započatý svah; vidíme zhroucenou tvář, skrář přilepenou ke kameni, zatím co plece se snaží zadržeti hmotu pokrytou blátem. Vidíme nohy, jak se boří, sílu soustředěnou do konce paží, pevnost lidských rukou plných prsti. Po této dlouhé námaze, měřené prostorem bez oblohy a časem bez hloubky, konečně Sisyfos dosahuje cíle. A za několik okamžiků vidí, kterak se balvan řítí zpět, odkud jej bude muset znovu dopravit na vrchol. A Sisyfos se vrací znovu dolů na úpatí.

A právě jak se vrací, uprostřed této přestávky mne Sisyfos zajímá. Tvář, která je v neustálém styku s kameny, se už sama stala kamenem. Vidím jej, sestupující zase, krokem těžkým, ale pevným k muce, jejíhož konce nepoznává. Tato chvíle, která se podobá dýchání a která se opakuje se stejnou jistotou jako jeho neštěstí, tato chvíle je chvílí vědomí. V každém z těch okamžiků, kdy opouští vrcholek a noří se pomalu do doupěte bohů, povznáší se nad svůj osud. Stává se silnějším nad svůj balvan.

Je-li tento mýtus tragický, je to proto, že jde o hrdinu, který se ví. Neboť mohlo by se vskutku jednat o trest, kdyby byl na každém kroku podporován nadějí na úspěch? Dnešní dělník pracuje po všechny dny svého života na stejných úkolech a jeho osud není o nic méně absurdní; není však tragický, leda v řídkých okamžicích, kdy si jej uvědomuje. Sisyfos, proletář bohů, bezmocný a vzpouzející se, je si vědom dosahu svého bídného údělu: je to úděl, nač myslí během svého sestupu. Jasnozřivost, která zavinila jeho utrpení, znemožňuje současně tomuto utrpení jeho vítězství. Není osudu, který by nebylo lze překonat pohrdáním.

Je-li Sisyfův sestup sestupem do bolesti, může někdy být stejně sestupem do radosti. Není to přehnaný výraz. Představuji si Sisyfa, vracejícího se ke svému balvanu, kdy bolest byla ještě živá. Pokud obrazy země vězí ještě příliš v paměti, v době, kdy volání štěstí je ještě příliš dotěrné, stává se, že se v lidském srdci zvedá smutek: to je vítězství balvanu, to je sám balvan. Těžko je nést tak velkou úzkost. Jsou to naše gethemanské noci. Drtivé pravdy hynou však tím, že byly poznány. Tak Oidipos je nejprve poslušen osudu, aniž to ví. V okamžiku, kdy ví, začíná jeho tragédie. Avšak v témže okamžiku, slepý a pln beznaděje, poznává, že to, co ho jedině poutá k životu, je svěží ruka mladé dívky. Tehdy zazní úžasný

výrok: "Přes tak velké zkoušky vede mne můj pokročilý věk a velikost mého ducha k soudu, že vše je dobré." Sofoklův Oidipos, stejně jako Dostojevského Kirilov, vyslovuje formuli absurdního vítězství.

Neodkryjeme absurdní, aniž se pokusíme napsat jakousi příručku štěstí. "Ach Po cestách tak úzkých... ?" Leč jest jenom jeden svět. Štěstí a absurdnost jsou dětmi této země. Nelze je od sebe oddělit. Bylo by mylné tvrdit, že se štěstí rodí nevyhnutelně z absurdního objevu. Přihází se rovněž, že se absurdno rodí ze štěstí. "Soudím, že vše je dobré," dí Oidipos, a tento výrok je posvátný. Zaznívá v drsném, omezeném lidském vesmíru. Naznačuje, že nebylo a není vše vyčerpáno. Vyhání z tohoto světa boha, který tam přinesl nespokojenost a zálibu v neužitečných bolestech. Činí z osudu lidskou záležitost, která se má vyřídit mezi lidmi.

V tom je všecka mlčenlivá radost Sisyfova. Jeho osud mu patří. Jeho balvan je jeho věcí. Právě tak absurdní člověk ve chvíli, kdy rozjímá o svých mukách, umlčuje všechny modly. Ve vesmíru, který byl náhle navrácen do svého mlčení zvedá se však tisíc drobných, kouzelných hlasů země. Nevědomé a tajné výzvy, všechna vzezření, jež ho zvou, jsou druhou stranou a odměnou jeho vítězství. Není slunce bez stínu a je třeba znát noc. Absurdní člověk říká ano, a bude usilovat bez odpočinku. Je-li nějaký osobní osud, není nějaké vyšší osudnosti, leda takové, která je neodvratná a kterou *může* pohrdat. Pokud se týče ostatku, cítí se pánem svých dnů. V tomto subtilním okamžiku, kdy se člověk vrací k svému životu, Sisyfos, vracející se v ustavičném koloběhu k svému balvanu, rozjímá o tom sledu souvislých dějů, který se stává jeho osudem, - osudem, jež si sám tvoří, jež spojuje pod dohledem své paměti a jenž bude brzy zpečetěn jeho smrtí. A tak, od počátku přesvědčen o lidském původu všeho lidského - slepec toužící prohlédnout, a vědoucí, že jeho noc nemá konce - jde stále vpřed. Skála se zase valí.

Opouštím Sisyfa na úpatí hory. Nacházíme vždy znovu své břemeno. Avšak Sisyfos znamená nejvyšší věrnost, která popírá bohy a zvedá balvany. Také on soudí, že vše je dobré. Náš vesmír, ačkoli je bez pána, nezdá se mu neplodný ani bezcenný. Každé zrnko tohoto balvanu, každý kamenný záblesk tohoto pohoří, plného noci, vytváří svět. Samo úsilí, směřující k vrcholům, stačí naplnit lidské srdce. Musíme se domnívat, že Sisyfos je šťastný.